

8. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Моногр. / С. О. Сисоева, А.М. Алексюк, П. М. Воловик, О. Кульчицька, Л. Є. Сігасва, Я. В. Цехмістер та ін.; за ред. С. О. Сисоевої.— К. : ВІПОЛ, 2001. — 502 с.
9. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс : Навчальний посібник / В. М. Кухаренко. — 3-тє вид. — Харків : НТУ «ХП», «Торсінг», 2002. — 320 с.
10. Січкарук О. І. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: Навч.-метод. посіб / О. І. Січкарук. — К. : Таксон, 2006. — 88 с.
11. Преподавание в сети Интернет: учеб. пособие / Отв. Ред. В. И. Солдаткин. — М. : Высшая школа, 2003. — 792 с.

Охарактеризовано роль новых інформаційних технологій як засобів навчання у професійній підготовці майбутніх учителів, а саме: офісне та спеціалізоване програмне забезпечення, мультимедійні програмні продукти, інформаційне освітнє середовище, соціальні сервіси Інтернету, системи дистанційного навчання.

Ключові слова: засоби мережових комунікацій, нові інформаційні технології, підготовка учителів, соціальні сервіси.

Охарактеризована роль новых информационных технологий как средств обучения в профессиональной подготовке будущих учителей, а именно: офисное и специализированное программное обеспечение, мультимедийные программные продукты, информационная образовательная среда, социальные сервисы Интернета, системы дистанционного обучения.

Ключевые слова: средства сетевых коммуникаций, новые информационные технологии, подготовка учителей, социальные сервисы.

Described the role of new information technologies as a means of education in training future teachers, namely: office and specialized software, multimedia software, information educational environment, social services Internet, e-learning system.

Keywords: means of network communication, media training, new information technology, teacher training, social services.

УДК 371.322:378.126:147

А.О. Кучерявий
м. Донецьк, Україна

БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Актуальність запровадження безпосереднього управління самостійною навчальною діяльністю студентів у вищих закладах освіти обумовлена стійким збільшенням її частки в процесі підготовки фахівців та водночас незмінними підходами управління навчальним процесом, пріоритетом яких є аудиторна робота. Наслідки такої неузгодженості полягають у невпорядкованості вимог, змісту та обсягу самостійної роботи не тільки з різних навчальних дисциплін, а й у межах однієї кафедри, що дозволяє стверджувати про неефективність вищої школи взагалі. Зазначена ситуація характерна, зокрема, для закладів освіти, де навчаються майбутні юристи, що позначається на якості підготовки фахівців низки важливих для держави професій. Отже, можна стверджувати, що фактична відсутність системи управління самостійною роботою майбутніх юристів при потребі закладів освіти в такій структурі є проблемою педагогічної науки, яка і розглядається в цій статті. Розв'язання цієї проблеми дозволить оптимізувати процес підготовки фахівців галузі права та зробити його більш ефективним.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми і на які спирається автор. Визначення та вивчення принципів системи управління самостійною навчальною діяльністю майбутніх юристів базується на наукових дослідженнях, в яких висвітлено зміст самостійної роботи студентів [1; 4]; особливості підготовки юристів [6];

ознаки педагогічної технології [5]; сутність культури навчальної діяльності студента [2] та методика проектування самостійної роботи [3].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Зазначені та інші літературні джерела не містять вичерпної інформації про систему управління самостійною роботою майбутніх юристів, зокрема принципи її функціонування, що є складовою вищевизначеної проблеми.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у визначенні та розгляді принципів функціонування системи управління самостійною роботою майбутніх юристів, а безпосередні завдання — у ретельному дослідженні кожного з них.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням одержаних наукових результатів. Особливості побудови, функціонування, внутрішньої взаємодії між суб'єктами, цільового призначення системи управління самостійною навчальною діяльністю студентів юридичних спеціальностей мають регламентуватися певними правилами, що нададуть їй властивостей стабільності, стійкості та ефективності, а суб'єктам системи — зрозумілості та упевненості в своїх діях. Такими правилами є принципи, які у сполученні із цілями та завданнями системи визначають концепцію її утворення та впровадження в навчальний процес вищого закладу освіти.

Першим з них є принцип **переходу управлінських задач у педагогічні**. Вимоги цього принципу встановлюють єдність педагогічної функціональної орієнтації всіх суб'єктів управління від ректора до простого викладача, що є доцільним у випадку такого предмета управління як самостійна робота студентів. Це обумовлює набуття управлінським технологіям властивостей педагогічних. Зокрема, управлінська технологія має розроблятися під певний педагогічний задум, наприклад, створення інформаційної бази самостійної навчальної діяльності або забезпечення цілісності процесу засвоєння навчального матеріалу шляхом розробки проектів модулів самостійної роботи тощо. Інша педагогічна ознака управлінських технологій полягає в побудові послідовності управлінських дій відповідно до цільових настанов, що мають форму певного очікуваного результату підготовки юриста. Мова йде в першу чергу про виконання стандартів підготовки юриста, які мають місце для напряму «Правоохоронна діяльність», суспільних та відомчих очікувань щодо фахівця правової галузі, професіографічних характеристик юридичних професій тощо. Чергова педагогічна якість управлінських технологій полягає у взаємопов'язаній діяльності представників системи зі студентами на договірній основі, що передбачає індивідуалізацію самостійної роботи, реалізацію потреб і можливостей студентів та діалогічне спілкування з ними. Останнє традиційно є умовно характерним для навчальних закладів військового типу, де відбувається підготовка фахівців для правоохоронних органів, адже діалогічне спілкування не є типовим для комунікації між офіцерами, якими є більшість представників деканату й викладачів, та курсантами. Ще одним фактором відповідності управлінських технологій педагогічним є можливість відтворення певних елементів технології будь-яким педагогом, що посідає відповідну ланку системи управління. Тобто в межах системи представники кожної з кафедр є здатними вирішувати завдання, наприклад, проектування самостійної роботи, а працівники будь-якого з деканатів організовувати роботу зі студентами, що мають низькі показники успішності, на підґрунті визначених у межах системи правил і вимог. Остання педагогічна властивість педагогічних технологій полягає в наявності критеріїв, показників і засобів визначення результатів діяльності кожного з суб'єктів системи. Такі діагностичні процедури мають проходити, в першу чергу, навчальні умови виконання самостійної роботи, створені ректоратом і деканатом, а також організація викладачами самостійної навчальної діяльності студентів протягом семестру.

Другим принципом системи управління є принцип **орієнтації управлінських дій на потреби студентів**, чим підкреслюється особистісно орієнтований характер самої системи. При цьому необхідно визначити групи потреб студентів юридичних спеціальностей, які можуть бути ними усвідомлюваними або мати об'єктивний та неусвідомлюваний характер. Одна з цих груп стосується потреб самореалізації студентів як майбутніх фахівців. Це говорить про необхідність

присутності в межах системи такого механізму, який регулює відповідність завдань самостійної роботи різним аспектам юридичної практики як за змістом, так і способом виконання певних дій, реалізації психічних властивостей представника галузі права.

Інша група потреб студента стосується навчально-методичних умов і передбачає наявність певного комплексу матеріалів, до якого входять робоча навчальна програма, методичні рекомендації, навчальна література та необхідні засоби виконання завдань.

Наступна група потреб студента стосується різних аспектів організації самостійної роботи. До них належить упорядкованість у питаннях своєчасного одержання завдань самостійної роботи та достатньої кількості часу на виконання, наявність надійного каналу комунікації з викладачем, інфраструктурні умови самостійної навчальної діяльності, використання інформаційних технологій і комп'ютерної техніки, організація навчального дня в закладі, індивідуальне планування навчальної роботи тощо. Саме організаційні умови є вельми важливими для курсантів навчальних закладів військового типу, адже майбутні правоохоронці фактично і навчаються, і мешкають на території закладу, що унеможливорює їхню роботу в міських бібліотеках, позбавляє вільного часу тощо.

Ще однією групою потреб майбутніх юристів у самостійній навчальній діяльності є така, що відповідає намаганням набуття ними фахової компетентності відповідно до стандартів підготовки, галузевих вимог, навчальних програм, критеріїв підсумкового оцінювання з певної навчальної дисципліни та державної атестації. Потреби цієї групи можуть усвідомлюватися студентами взагалі, проте конкретний зміст компетенцій визначається представниками системи управління самостійною роботою. Ще одна група потреб стосується навчальних умінь і досвіду виконання завдань самостійної роботи. Системою управління можуть бути використані різні шляхи задоволення цих потреб: введення спецкурсу, індивідуальне навчання, групові заняття, приділення уваги цим питанням на аудиторних заняттях та ін.

Остання група потреб студентів має своє відображення й у принципі **цілеспрямованої орієнтації системи управління на формування культури навчальної діяльності студентів**, як фундаментальної умови виконання змісту самостійної роботи. Зазначимо, що культура навчальної діяльності студента є характеристикою його особистості, яка якісно визначає спроможність учитися та уособлює рівень розвитку розумових, пізнавальних, творчих і пошуково-дослідницьких здібностей, операційно-технологічних умінь та відповідних особистісних якостей і психічних властивостей. Системою управління мають бути створені умови для її вдосконалення та самовдосконалення через забезпечення систематичності самостійної роботи (постійного та регулярного виконання вправ, спрямованих на інтелектуальний розвиток), її інтенсивності (активного виконання вправ), виконання вправ максимальної складності та постійного пізнання нового.

Четвертий принцип системи управління акцентує **єдність самостійної та аудиторної роботи**. Цей природний для навчального процесу принцип визначає не тільки цілісність педагогічної роботи, яка має відповідні складові, а й стратегію навчально-наукової та методичної роботи закладу освіти взагалі. Помилково у підручниках з педагогіки вищої школи основний акцент належить саме аудиторній роботі, а самостійна ніби вже організована і проведена автоматично. Складно в педагогічній літературі знайти методи чи прийоми самостійної роботи, в той же час засвоєння навчального матеріалу виключно упродовж аудиторних занять неможливе, адже навчання вимагає повторень теоретичного матеріалу, багаторазового відтворення практичних дій та ін. З іншого боку, самостійна робота має сенс тоді, коли доповнює аудиторну та утворює разом із нею цілісність задля створення навчальних умов засвоєння програмного матеріалу. Сучасний вищий навчальний заклад має враховувати тенденції фахової освіти в бік збільшення обсягу самостійної роботи при стабільній кількості аудиторних занять та реалізовувати потенціал самостійної навчальної діяльності, спираючись на її єдність із аудиторною. З таким підходом у закладі освіти мають готуватися робочі навчальні програми, методичне забезпечення, навчальна література.

Розглянутий принцип є причиною виникнення наступного — **накладання структури**

управління самостійною роботою на загальну структуру управління навчальним процесом. Такий принцип вимагатиме від одних і тих же посадовців системного бачення процесу навчання, розуміння послідовності й закономірностей засвоєння навчального матеріалу. Крім того, дії окремих управлінців, які гіпотетично відповідають за різні форми навчання, можуть містити елемент протиріччя, переслідувати різні дидактичні цілі тощо. Управління самостійною роботою вимагає, на перший погляд, більшої кількості функціональних обов'язків від працівників деканату та кафедр, проте зменшує методичне навантаження на аудиторну складову навчального процесу, сприяє покращенню умов засвоєння навчального матеріалу, що позбавляє викладачів та керівників факультетів спілкуватися з можливою кількістю студентів, які не виконують вимоги навчальних програм. Єдність реалізації аудиторної та самостійної роботи забезпечує більше можливостей для мотивування, стимулювання та контролю навчальної діяльності, забезпечує міцніший комунікативний контакт між студентами та суб'єктами системи управління. Цілеспрямованість у свідомому застосуванні аудиторної та самостійної форм навчання дозволяє розв'язати широке коло навчальних завдань як за змістом, так і складністю виконання, визначити перед студентами високі вимоги до якості оволодіння знаннями та уміннями, забезпечити формування в них низки навчальних умінь.

Шостий принцип системи управління обумовлюється попереднім та наполягає на полісуб'єктному характері управління самостійною роботою майбутніх юристів. Саме полісуб'єктність і обумовлює створення системи управління. Доцільність цього принципу викликана неможливістю одноосібного вирішення питань управління самостійною роботою будь-яким з посадовцем навчального закладу. Представники факультетів самостійно можуть створити інфраструктурні умови та контролювати загальну успішність і занятість студентів, проте вони не можуть визначити зміст самостійної роботи. Водночас викладачі визначають зміст завдань, але не вони встановлюють стандарти підготовки та розв'язують організаційні питання в межах факультету й навчального закладу. Лише об'єднання всіх суб'єктів у єдину систему, розподіл між ними обов'язків і повноважень, встановлення обов'язкових каналів комунікації дозволить реалізувати чітку та цілеспрямовану структуру, здатну управляти самостійною навчальною діяльністю студентів.

Сьомим принципом визначаються пріоритети в діяльності системи управління, адже він встановлює **поділ процесів управління на проектувальну та навчальну складові.** Можливість відокремлення цих процесів доцільна через відмінність їхніх локальних цілей та реалізацію в різні часові проміжки. Саме проектування самостійної роботи відбувається перед початком семестру і є підготовчим етапом до організації самостійної навчальної діяльності протягом викладання дисциплін. Під час проектування системою управління встановлюються цілі навчання, чергування аудиторних занять і модулів самостійної роботи, розробляються завдання, методичні матеріали, готується навчальна інфраструктура. У процесі навчання студентів відбувається динамічна зміна видів їх діяльності та ситуативне регулювання поточних цілей, коректування завдань, удосконалення навчальних умов. Другий етап характеризується саме безпосередньою роботою суб'єктів управління з майбутніми фахівцями.

Висновки за результатами дослідження, перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Таким чином, ми визначили сім принципів функціонування системи управління самостійною роботою майбутніх юристів. Цими принципами регулюються структурна й змістовна особливості, цільова спрямованість системи. Зазначені принципи мають між собою зв'язок, а тому утворюють певну систему. Застосування розглянутих принципів є необхідним при впровадженні механізмів управління самостійною роботою майбутніх юристів у навчальний процес закладів освіти.

Література:

1. Жуков А.Е. Организация самостоятельной работы студентов в высшей школе. Дидактические средства, технологии, программы: монография / А.Е. Жуков, А.В. Симоненко. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
2. Кучерявий А.О. Основи самостійної навчальної діяльності : навч. посіб. / А.О. Кучерявий,

М.В. Балко. — Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2010. — 200 с.

3. Кучерявий А.О. Проектування самостійної роботи студентів юридичних спеціальностей: навч. посіб. / А.О. Кучерявий, М.Л. Шелухін, В.В. Кадала та ін.; За заг. редакцією А.О. Кучерявого. — Донецьк : ПП «ВД «Кальміус», 2013. — 200 с.

5. Солдатенко М.М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності : Монографія / М.М. Солдатенко. — К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. — 198 с.

6. Степанов О.М. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. / О.М. Степанов, М.М. Фіцула. — К. : Академвидав, 2005. — 520 с.

7. Юридическая педагогика: учебник для студентов вузов / под ред. В.Я. Кикотя, А.М. Столяренко. — М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. — 895 с.

Розглянуто проблему фактичної відсутності системи управління самостійною роботою майбутніх юристів при потребі закладів освіти в такій структурі. Вивчено сім принципів функціонування системи управління, які регулюють структуру, зміст, цільову спрямованість системи. Враховано специфіку підготовки юристів.

Ключові слова: принципи, система управління, самостійна робота, майбутні юристи, навчальний процес.

Рассмотрена проблема фактического отсутствия системы управления самостоятельной работой будущих юристов при потребности учреждений образования в такой структуре. Изучены семь принципов функционирования системы управления, которые регулируют структуру, содержание, целевую направленность системы. Учтена специфика подготовки юристов.

Ключевые слова: принципы, система управления, самостоятельная работа, будущие юристы, учебный процесс.

The problem of actual absence of management system of future lawyers' self-learning work with the needs of educational institutions in such a structure is considered. The seven principles of functioning of a management system that regulate the system's structure, substantive features, target orientation are studied. The specific of preparation of lawyers is taken into account.

Keywords: principles, management system, self-learning work, future lawyers, learning process.

УДК 378

Д.М. Луп'як
м. Вінниця, Україна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ

Постановка проблеми. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти [1]. Нині в Україні відбувається становлення нової системи освіти, яка зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній і інформаційний простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Навчальний заклад має впливати на якість освіти через багатоканальний механізм розроблення інноваційних педагогічних ідей, теорій і технологій та підготовку фахівців, які б виступали носіями цих технологій та мали б компетенцію щодо їх реалізації в освітній практиці. Питання упровадження компетентнісного підходу є ключовими у нормативних документах у галузі розвитку вітчизняної вищої освіти. На цих аспектах наголошується в Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття), Законі України «Про вищу освіту», Національній доктрині розвитку освіти та ін.

Однією із сучасних і актуальних проблем розвитку педагогічної теорії і практики, що активно обговорюється вченими в країнах, які підписали Болонську декларацію, є вдосконалення систем освіти з позицій компетентнісного підходу. Аналіз сучасних наукових праць дозволяє зробити висновок, що компетентнісний підхід висуває на перше місце не інформованість тих, хто навчається, а вміння самостійно вирішувати проблеми в різних